

ІЛЛЯ РЕПІН (1844-1930)

Видатний український художник, один із найкращих портретистів XIX століття, промоутер Козацчини й української культури, реаліст, який правдиво відтворював дійсність і водночас доповнював свій стиль зокраєвими екопресіоністичними мазками.

Народився в Чугуєві на Харківщині в родині військового. Походив із козацького роду, що мав прізвище Ріпа, яке потім було зросійщене. Це були часи, коли російська імперія володарювала над Україною, і українці, щоб досягти успіху в житті, мали підлаштовуватися під обставини.

Ілля рано виявив хист до малювання. Одного дня його двоюрідний брат приніс акварельні фарби, й життя майбутнього художника назавжди змінилося, коли фарби оживили чорно-біле зображення. В 11 років батьки віддали хлопця до школи топографів (тих, хто створює географічні мапи), а з 13 років він навчався в іконописній майстерні й разом із дорослими художниками розписував храми Слобожанщини. У 19 поїхав навчатися до Академії мистецтв у Петербурзі. Юнак із провінції став її кращим випускником і здобув стипендію на навчання в Європі, відтак жив у Франції та Італії. Однак після мандрів повернувся в рідний Чугуїв, малював українських селян і працював над ескізами майбутніх робіт.

Усе життя Репін звертається у своїй творчості до українських мотивів. Одна з його найвизначніших робіт — «Запорозьці пишуть листа турецькому султанові». Для втілення свого творчого задуму художнику знадобилося 13 років: він вивчав одяг і зброю, шукав моделей, консультувався з істориком Дмитром Яворницьким, мандрував Україною.

«Запорозьці пишуть листа турецькому султанові» (друга версія) (Харківський художній музей)

Врешті це епічне полотно було продемонстровано в багатьох європейських столицях, а також в американському Чикаго, і придбав його російський цар Александр III за гігантську на той час суму — 35 000 рублів. І хоча листа запорізьких козаків до турецького султана в XVII столітті насправді не існувало, Репіну вдалося передати вільний дух козацької епохи. До речі, знайдете на картині жовто-блакитний стяг? У роботі над полотном митець надихався повістю «Тарас Бульба» Миколи Гоголя, а також зобразив своїх друзів і знайомих. Пізніше Репін створив менший варіант полотна, який нині зберігається в Харківському художньому музеї.

1900 року Репін разом із дружиною Наталею Нордман переїхали в садибу «Пенати» (45 км від Петербурга). Там вони жили особливим життям: дотримувалися вегетаріанської дієти, приймали гостей лише в середу, спали з відкритими вікнами навіть у мороз, не мали прислуги, поралися на городі. Після Жовтневого перевороту на росії 1917 року селище, у якому вони жили, перейшло до Фінляндії. Репін відмовився переїжджати до Радянського Союзу й до кінця життя прожив у Куоккалі. В останні роки життя в нього відмовила права рука, але він навчився малювати лівою.

«Гопак»
(приватна колекція)

Перша українська
різдвяна листівка

Репін захоплювався творчістю Тараса Шевченка та пропонував ескізи для його пам'ятника. Якщо придивитися, то в картині «Не чекали» можемо побачити портрет Шевченка на стіні. А ще саме Ілля Репін створив першу українську різдвяну листівку й, уявіть, зобразив на ній козака.

Його останнє полотно «Гопак» також присвячене українській тематиці — яскрава весела картина. У листі Дмитрові Яворницькому митець писав: «Навіть столітній дід навприсядки пішов. Підвипили, скачуть...».

Ілля Репін увійшов у світову культуру як російський художник, адже жив у часи російської імперії, яка зробила Україну своєю колонією, писав портрети імперської шляхти, а також створював роботи на тему історії росії. Утім, уся його творчість пронизана українськими мотивами, і чи не з кожної картини проглядає українська ідентичність. Бо тільки українці можуть так щиро сміятися і бути такими волелюбними, як козаки на полотні «Запорожці пишуть листа турецькому султанові». Тож час повертати своїх митців.

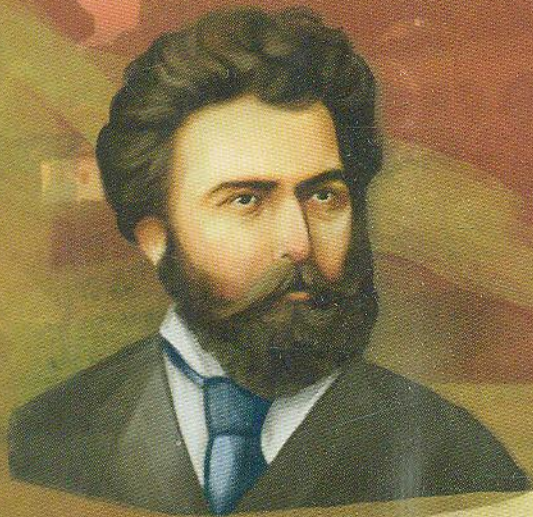
«Козак у степу»
(Харківський художній музей)

«Українка біля тину»
(Латвійський національний художній музей)

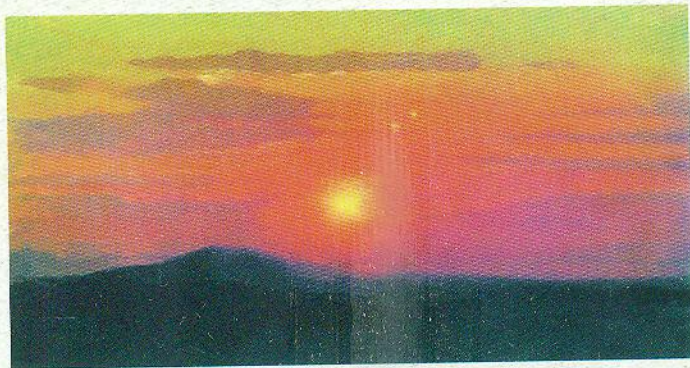
«Безпритульні» (Одеський національний художній музей)

АРХИП КУЇНДЖІ (1841-1910)

Як сьогодні Україна є багатонаціональною державою, так і колись на території нашої країни проживали люди різного походження і національності. Споконвіку на українському Приазов'ї були поселення греків. 1841 року в одному з тамтешніх сіл, яке звалось Карасу, поблизу Маріуполя, у грецькій сім'ї народився хлопчик, якого назвали Архипом. Його батьки померли рано, коли хлопчик іще був маленьким, отож майбутньому художнику з ранніх літ довелося працювати. Він пас гусей, трудився на будівництві, продавав і розносив хліб, але водночас із самого малку його тягло до малювання. Архип малював на чому міг: парканах, шматках паперу й інших площинах. Творча енергія вирувала у хлопчикова, і він не міг стриматися від зображення такого різного світу.

Якщо простежити за життям Архипа, то воно дивним чином перехрещується із життям іншого відомого українського художника й поета Тараса Шевченка, який народився на 27 років раніше за Куїнджі. Обидва рано осиротіли, Архип пас гусей, а Тарас — «ягнята за селом», батько Куїнджі був шевцем, у Тараса — прізвище Шевченко, а отже, хтось із предків теж мав бути шевцем... Зрештою, мрія стати художником привела Куїнджі в той самий навчальний заклад, де навчався і Кобзар, — Петербурзьку академію мистецтв.

«Червоний захід» (2022 року викрадена з Художнього музею ім. Куїнджі, Маріуполь)

«Осінь» (2022 року викрадена з Художнього музею ім. Куїнджі, Маріуполь)

Тут молодий художник познайомився з двома вихідцями зі Слобожанщини – Іваном Крамським та Іллею Репіним. Усі троє художників з України працювали у стилі реалізму, який можна описати просто: зображуємо те, що бачимо. Реалісти не прикрашали світ, вони, будучи портретистами доби, намагалися змалювати буденність. Така сама течія існувала в літературі, яскравою представницею якої в той час була Марко Вовчок, що описувала реалістичні історії зі щоденного українського життя. Утім, Куїнджі мало цікавився людьми, його вражала природа. Тому художник став майстерним автором пейзажу. Особливо вдало він писав місячні ночі та заходи сонця на тлі красивих українських річок. Митець тонко відчував колір, любив контрастне багряне сяйво на тлі непроникної п'ятми. Водночас його денні картини пронизані особливим світлом, так наче художник міг бачити прозоре сонячне проміння. Воно особливо тонко відчувається в картині «Степ. Нива», а в роботі «Після дощу» можна побачити контраст грозового неба та смарагдового лану.

Фрагмент картини
«Після дощу»

Фрагмент картини
«Степ. Нива»

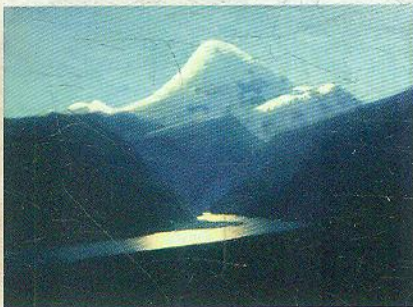

Портрет Віри
Елевферіївної
Куїнджі-Шаловалової
(дружина художника)

Наша книжка названа «Ловці світла», і, без сумніву, Архип Куїнджі був одним із найкращих ловців барв і відтінків, які дарує нам наша планета, освітлена благословенним сонцем. І водночас, як уже зазначалося, художник умів «видавити» колір навіть із ночі, відчутти її красу, адже ніч теж може бути прекрасною і дарувати око особливе задоволення.

Без сумніву, художник виходив на природу вночі і під покровом місяця малював тонкі смуги світла. Наш світ тим і прекрасний, що нас може вражати врода тієї чи іншої людини, краса відомого архітектурного об'єкта: церкви, фортеці чи просто сільської хати, – може вражати флора й фауна, і навіть ніч, якщо уважно на неї дивитися, уміє дарувати красу. Це довів своїми роботами Архип Куїнджі.

Сумно згадувати про цього митця в контексті сьогоденної війни, адже росіяни під час обстрілів Маріуполя знищили музей Архипа Куїнджі та викрали три роботи видатного художника – «Червоний захід», «Осінь» і «Ельбрус». Утім, немає жодного сумніву, що ми підіймемо наш стяг над Маріуполем, відбудуємо музей видатного українця грецького походження і повернемо все вкрадене.

«Ельбрус» (2022 року викрадена з Художнього музею ім. Куїнджі, Маріуполь)

«Червоний захід сонця» (Музей мистецтва Метрополітен, Нью-Йорк)

«Рання весна» (Харківський художній музей)